

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА МЕХАНИЗМИТЕ НА УПАТСТВА ЗА ОДМЕРУВАЊЕ КАЗНА: УПАТСТВОТО ЗА ОДМЕРУВАЊЕ КАЗНА ВО САД

1.02 Прегледна научна статија
УДК343.242-021.272(497,7:73)

Апстракт

Во трудот авторите даваат компаративна анализа на механизмите на упатства за одмерување казна, а притоа посебно се задржуваат на Упатството за одмерување казна во САД. Авторите сумарно го презентираат Упатството за одмерување казна во САД со цел да се укаже на истото како на позитивен пример на примена. Односно, идејата е во услови на размислување и донесување на вакви или слични упатства во системот на казнена правда во Република Македонија, да се претстави оригиналниот модел, на начин што би бил корисен за македонскиот законодавец. Имено, идејата е во прв план да се апострофира методолошкиот пристап при креирањето на Упатството во САД, како и накратко да се презентира неговата содржина. На овој начин авторите истакнуваат дека Упатството за одмерување казна во САД може да биде од корист при генерирањето на македонските подзаконски или упатувачки акти од ваков или сличен тип.

Авторите на трудот заклучуваат дека прашањето на судската казнена политика е прашање кое бара континуирани истражувања, поставување методологија на следење на казнената политика на судовите на подрачјето на целата држава. Казнувањето е динамична област која бара континуирано следење и ревидирање на казнената политика согласно искуствата од примената и учењето за тоа што го мотивира и контролира криминалното однесување. Оттука, авторите на трудот, по примерот на бројни други држави, го проблематизираат прашањето на потребата од формирање на посебно стручно тело на кое би му се доверила работата на следење, ревидирање, креирање и сл. на казнената политика во државата или овие прашања и понатаму да се решаваат со правни мислења и начелни ставови на Врховниот суд на Република Македонија.

Клучни зборови: Казна, Казнена политика, Упатство за одмерување казна, Правилник за одмерување казна, Механизми на упатства за одмерување казна

¹ Доцент на Универзитет „Св.Кирил и Методиј“, Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје.

² Доцент на Универзитет „Св.Кирил и Методиј“, Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје.

Вовед

Еден од главните предизвици со кој се соочуваат оние кои ја носат казнената политика е како општеството би требало да реагира спрема оние кои го кршат правото. Земајќи го во предвид постојаниот раст на стапките на криминалитет, ова е прашање што го привлекува вниманието со години.

Соодветната борба против криминалитетот, како главна цел на казнената политика, бара поголемо залагање при изучувањето на етиологијата на криминалитетот во општеството и примена на нови, соодветни и подобри мерки од постоечките со цел да се постигнат целите на казнената политика - сузбивање на криминалитетот. Ниту една држава не успеала да го искорени криминалитетот како негативна опасна реална општествена појава, но секоја држава презема мерки за контрола и превенција, кои се интегрирани во казнената политика како дел од севкупната политика, со цел криминалитетот да може да се држи под контрола. Не може да се очекува дека ќе биде пронајден лек за антисоцијалното, криминално поведение, како што не може да се очекува да се најде решение за проблемот на криминалот. Реалноста е далеку од бајка. Вистината е дека во светот во кој живееме има луѓе што сторуваат казнени дела, има жртви на криминал, и има казненоправен систем што произведува значителен број на криминалци. Она кон што треба да се тежнее е да се најде решение за фаќање во костец со причините на криминалитетот, да се преземат активности што ќе го намалат истиот до одреден степен што ќе биде прифатлив и лесно ќе се контролира. Се разбира, единствен пристап за сузбивање на криминалитетот секако дека не постои, но сепак потребно е да се превземат бројни интервенции со цел максимизирање на ефективноста.³

Казнената политика е дисциплина која претставува единство на теоретски и начелни политички, уставноправни и законодавни определби спрема криминалните активности, како и збир на практични мерки за нивна контрола и превенција. Тоа е практична непосредна активност за спречување на криминалитетот со примена на широка лепеза на превентивни и репресивни мерки, методи и постапки, која ја

³ Груевска-Дракулевски, Александра (2012), „Казнената политика на судовите во Република Македонија во периодот 2007-2011”, Македонска ревија за кривично право и криминологија, УДК343, година 18 и 19, Вр.1-2, 2011/2012, ISSN 1409-5327, Здружение за кривично право и криминологија, Скопје, 2 Август С Штип. / Gruevska-Drakulevski, Aleksandra(2012)"Kaznenata politika na sudovite vo RM vo periodot 2007-2011", Makedonska revija za kazneno pravo I kriminologija UDK343, godina 18i19, br.1-2,2011/2012, Zdruzenie za krivicno pravo I kriminologija, Skopje, 2avgust S Stip.

спроведуваат одредени субјекти на криминалната политика.⁴

Двата основни вида на борба против криминалитетот се превентивното и репресивното делување. Вообичаено подборба против криминалитетот се смета преземањето мерки од страна на надлежните полициски, судски и обвинителски органи, но сепак, сигурно е дека превентивното дејствување преку подобра општествена организација и ефикасно решавање на социјалните проблеми, можат значително да ја подобрат ситуацијата на тој план. Сепак, паралелна и меѓусебна координирана примена на превенција и репресија е единствената реалност и перспективи во акцијата за спречување и борба против криминалитетот.⁵

Несомнено е дека вообичаената реакција спрема криминалитетот во многу законодавства е казнувањето. Но, прашањето се усложнува по однос на изборот на видот на кривична санкција од плејадата која стои на располагање. Дали сторителот на кривично дело да се казни со казна затвор, парична казна, со некоја од споредните казни или со, денес, сè попопуларните алтернативни мерки.

Но, проблемот не застанува на видот на кривичната санкција што ќе му биде изречена на сторителот на кривичното дело. Следно на кое треба да се посвети внимание за да се задоволи правдата и правичноста, е висината на кривичната санкција. И тука, на помош доаѓа поставената цел на казнувањето. Ги има неколку, рехабилитација, превенција (генерална и/или специјална), incapacitation односно онеспособување на сторителот од понатамошно вршење казнени дела со отстранување на одделни екстремитети од телото, или со затворање во ограничен простор, или најсуровата форма - егзекуцијата.⁶

Во насока на превенција на криминалитетот, често пати како пример се зема системот на казнена правда во САД, од едноставна причина што во САД се спроведени најголем број истражувања, како

⁴ Сулејманов, З., (2001), Криминална политика, Графохартија, Скопје/ Sulejmanov, Z., (2001), Kriminalna politika, Grafohartija, Skopje. Milutinovic, M., (1984), Kriminalna Politika, Beograd: Savremena Administracija. Kokolj, Mitar (2009) „Kratak osvrt na uslovljenost i pravce kretanja kriminalne politike na područjima posebno pogodnim raspadom bivše zajedničke države, Naučni skup sa međunarodnim učešćem Sinergija 2009, Univerzitet Sinergija, Pravni fakultet, Bijeljina.

⁵ Kokolj, Mitar (2009) „Kratak osvrt na uslovljenost i pravce kretanja kriminalne politike na područjima posebno pogodnim raspadom bivše zajedničke države, Naučni skup sa međunarodnim učešćem Sinergija 2009, Univerzitet Sinergija, Pravni fakultet, Bijeljina.

⁶ Hirsch, von A. & Ashworth, A., (Eds.), (1998), Principled Sentencing: Readings on Theory and Policy, Oregon: Hart Publishing, Oxford and Portland. McLaughlin, E. & Muncie, J., (Eds.), (2001), The Sage Dictionary of Criminology, London: Sage Publications.

и се преземени најмногу т.н. експерименти во насока на намалување и/или превенирање на криминалитетот.

Сликата на американскиот систем на казнување претрпува големи измени во текот на изминатите четири децении. Се мисли како на состојбата на експлозија на казнети сторители на казнени дела, така и на структуралните реформи на законите кои се однесуваат на казнувањето.

Во 1970-те год., во сите пенални системи на САД преовладува идејата дека сторителите на казнени дела може да се рехабилитираат, а тоа е единствено можно со индивидуализација на казната. Овој пристап е наречен „неодредено казнување“. Имено, на судиите им стојат на располагање бројни санкции од кои можат да ја изберат онаа која одговара на потребите на сторителот на казненото дело со цел негова успешна рехабилитација. Во носењето на своите одлуки, тие се единствено врзани за максималните казни кои не смеат да се пречекорат, а својата одлука не треба да ја образложуваат.⁷

Трудот на Роберт Мартинсон (Robert Martinson) насловен како „Што има ефект? Прашања и одговори во врска со затворската реформа“⁸, објавен во 1974, фрла сенка врз идеалот на рехабилитацијата, како резултат на гледиштето ништо не делува/нема ефект (“nothing works”) во смисла на програмите за третман што се применуваат во затворите, а наменети за изменување на однесувањето, ставовите, вредностите, вештините и личните карактеристики на сторителите на казнени дела.

Падот на рехабилитативниот идеал врши силно влијание врз пеналниот систем и практика во САД. Во почетокот на 1970-ите години, голем број држави меѓу кои Аризона, Калифорнија, Колорадо, Илиноис, Индијана, и Северна Каролина, системот на „неодредено

⁷ Reitz, K., (1998), Sentencing, in Tonry, M., (Ed.), (1998), The Handbook of Crime and Punishment, New York: Oxford University Press Inc.

⁸ Како и да е „1990-ите доживеја забележливо возобновување на рехабилитацијата“, (McLaughlin, E. & Muncie, J., (Eds.), (2001), The Sage Dictionary of Criminology, London: Sage Publications, стр.243). Ова возобновување во голема мера се јавува како резултат на бројните мета-анализи за третман на сторителите на кривични дела што се спроведени во Канада, Велика Британија, како и во делови во САД. Заклучокот од овие студии е дека третманот може да има мал, но сепак значаен ефект врз намалување на стапката на рецидивизам. Во комбинација со одредени фактори, овој ефект може да биде зголемен. Како резултат на тоа, гледиштето е поместено од „ништо не делува“, (“nothing works”), во правец на многу поразлична перспектива позната како „што делува?“, (“what works?”). Меѓу бројните модели за третман, мета-анализите сугерираат дека ветувачки резултати даваат оние кои се базираат на когнитивно-бихејвиористичкиот пристап. (подетално види: Груевска, А., (2004), „Намалување на стапката на рецидивизам во земјите на ЕУ и на Комонвелтот“ во ЕВРОДИЈАЛОГ, Списание за европски прашања, br.7, Скопје: Студентски Збор, стр.65-78)/ Gruevska, A. (2004), "Namaluvanje na stapkata na recidivizam vo zemjite na EU I na Komonveltot" vo EVRODIJALOG, Spisanie za evropski prasanja br.7, Skopje: Studentski zbor, str.65-78.

казнување“, го заменуваат со поголема специфицираност при казнувањето.⁹

Кон крајот на 1970-ите и почетокот на 1980-ите години, неколку законодавства во САД формираат Комисии надлежни за издавање на упатства за одмерување на казна, по иницијатива на судијата Марвин Франкел (MarvinFrankel) (1973). Во 1987 година е формирана и Федерална Комисија за казнување на САД (United States Sentencing Commission), од страна на федералниот Закон за реформа на казнувањето (Sentencing Reform Act) од 1984 година. Главна задача на истата е издавање на федерални упатства при одмерување на казната. Овие упатства се карактеризираат со преголема комплексност, а истовремено треба да ги вклучат и неколкуте задолжителни (mandatory) казни усвоени од страна на Конгресот.¹⁰

Во текстот што следува авторите сумарно го презентираат Упатството за одмерување казна во САД со цел да се укаже на истото како на позитивен пример на примена. Односно, идејата е во услови на размислување и донесување на вакви или слични упатства во системот на казнена правда во Република Македонија, да се претстави оригинерниот модел, на начин што би бил корисен за македонскиот законодавец. Имено, идејата е во прв план да се апострофира методолошкиот пристап при креирањето на Упатството во САД, како и накратко да се презентира нивната содржина. Единствено преку ваквата екпликација овие Упатства може да бидат од корист при генерирањето на македонските подзаконски или упатувачки акти од ваков или сличен тип.

1. Прирачник на Комисијата за Упатството за одмерување

⁹ Reitz, K., (1998), Sentencing, in Tonry, M., (Ed.), (1998), The Handbook of Crime and Punishment, New York: Oxford University Press Inc.

¹⁰ Овие задолжителни казни се предвидени за казнени дела на насилство, дрога и огнено оружје. Друг вид е врзан за криминалната историја на сторителот. Имено, се воведува задолжително поострување на казната за рецидивистите. Внимание заслужува законот на Калифорнија, „три престапи и излегуваш“ (“three strikes and you’re out”), иницијатива според која се добива казна затвор од 25 години до доживотен затвор без право на условен отпуст, заради сторени три казнени дела. Решението доведува до извесни контраверзи, како на пример во случајот на Грег Тејлор (GregTaylor). Имено, Тејлор добил 25 години казна затвор до доживотна казна затвор заради обид да провали во црква за да украде храна, само затоа што тоа му било трето по ред сторено казнено дело. Четиринаесет години претходно, тој бил осуден за кражба на 10.000 долари и карта за автобус, а потоа и за разбојничка кражба на маж на улица. Reitz, K., (1998), Sentencing, in Tonry, M., (Ed.), (1998), The Handbook of Crime and Punishment, New York: Oxford University Press Inc. Ashworth, A., (2002), Sentencing, in Maguire, M., Morgan, R., & Reiner, R., (Eds.), The Oxford Handbook of Criminology, (third edition), New York: Oxford University Press Inc.

казна во САД¹¹

За целосно разбирање на Упатството за одмерување на казна во САД, во рамките на ова поглавје е даден краток пресек на неговата содржина, досегот на примена, со што се апострофира неговото значење и применливост.

Имено, покрај анализата на методолошките карактеристики на неговото донесување, еволуцијата и значењето на Упатството, од значење за неговата применливост како терк за македонскиот законодавец, е и неговата содржина.

Така, Упатството за одмерување на казната е составено од осум глави. Првата глава ги анализира методолошките карактеристики на Упатството и ја дава рамката за негова примена.

Првата глава од Упатството носи наслов „**Вовед, надлежен орган и општи принципи**“ и се состои од два дела, „**Дел А – Вовед и надлежен орган**“ и „**Дел Б– Општи принципи што се применуваат**“.

Делот А започнува со „**Воведни коментари**“ во кои се истакнува дека во две посебни поглавја се дава вовед во Прирачникот со Упатството опишувајќи го историскиот развој и еволуцијата на федералните упатства за одмерување казна. Додека во третото поглавје се истакнува надлежноста на Комисијата да донесува федерални упатства за одмерување казна, изјави за политика и коментари.

Првото поглавје од Делот А носи наслов „**Оригинален вовед во Прирачникот со упатства**“. Одредбите од ова поглавје го даваат оригиналниот вовед на Прирачникот кој за прв пат стапил на сила на 1 ноември 1987 година, како и новелите заклучно со 1 ноември 2000 година.

Во точка 1 од ова поглавје со наслов „*Надлежен орган*“ се истакнува дека Комисијата (Комисија за одмерување казни на САД) е независна агенција во судската власт составена од седум члена со право на глас и двајца членови без право на глас, сите назначени по службена должност, *ex officio* членови. Нејзината главна цел е да се воспостави казнена политики и практики за федералниот кривично-правен систем, кој ќе обезбеди правда преку промовирање на детални упатства со кои се пропишуваат соодветни казни за сторителите осудени за федерални кривични дела.

Во точка 2 „*Статутарна мисија*“ се наведува дека Законот за реформа на казнувањето од 1984 година (The Sentencing Reform Act

¹¹ United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, §3E1.1 (Nov. 2013).

of 1984)¹² обезбедува развој на Упатството со почитување на целите на казнување, и тоа, превенција/ застрашување, оневозможување, заслужена казна и рехабилитација (*deterrence, incapacitation, just punishment, and rehabilitation*). Законот ѝ делегира и широки овластувања на Комисијата да го разгледа и рационализира федералниот процес на казнување. Законот содржи детални инструкции за тоа, од кои најважни се оние што ја задолжуваат Комисијата да креира категории на кривични дела и карактеристики на сторители.¹³

Комисијата треба да пропише Упатство за одмерување на казната за секоја категорија на осудени лица земајќи ги во предвид категоријата на кривичното дело и категоријата на карактеристики на сторителот. Притоа, кога се одмерува казна затвор границите треба да бидат тесни, односно максималниот распон не смее да го надмине минимумот за повеќе од 25 проценти или шест месеци.¹⁴

Во согласност со Законот, судот мора да избере казна од дадените рамки. Сепак, доколку одреден случај има атипични карактеристики, Законот му дозволува на судот да отстапи од Упатството и да одмери казна надвор од пропишаните граници. Во тој случај, судот мора да ги назначи причините поради кои отстапил од Упатствата.¹⁵ Доколку судот одмерил казна согласно Упатствата, Апелациониот суд може да утврди дали Упатствата биле правилно применети. А, доколку судот одмерил казна надвор од Упатствата, во тој случај Апелациониот суд може да ја разгледа разумноста на отстапувањето од Упатствата.¹⁶ Законот, исто така, ги укинува условниот отпуст, и значително ги намалува и реструктурира прилагодувањата заради добро однесување.

Првичните Упатства на Комисијата биле доставени до Конгресот на 13 април 1987 година. По истекот на пропишаниот период во кој Конгресот требало да ги разгледа, Упатството стапило на сила на 1 ноември 1987 година, и се однесуваат на сите кривични дела сторени на тој датум или по тој датум. Комисијата има овластување секоја година да доставуваизмени и дополнувања на Упатството до Конгресот

¹² Title II of the Comprehensive Crime Control Act of 1984 цит. во United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, §3E1.1 (Nov. 2013).

¹³ Категоријата кривично дело може да се состои, на пример, од „разбојништво во банка/ извршено со пиштол/ одземени 2500 долари“. Категоријата карактеристики на сторителот може да биде „сторител со една претходна осуда за која не била изречена казна затвор“, Ibid., стр.1-2.

¹⁴ 28 U.S.C. § 994(b)(2), Ibid., стр.2.

¹⁵ 18 U.S.C. § 3553(b), Ibid., стр.2.

¹⁶ 18 U.S.C. § 3742, Ibid., стр.2.

помеѓу почетокот на редовната сесија на Конгресот и 1 мај. Ваквите измени автоматски стапуваат на сила 180 дена по поднесувањето, освен ако законот не се донесе со измени и дополнувања во спротивна насока.¹⁷

Првичното Упатство за одмерување казна и изјавите за политика биле изработени како резултат на обемни расправи, размислување и разгледување на значителен коментар од страна на јавноста. Комисијата нагласува дека процесот на пишување на Упатството е еволутивен. Се очекува и се предвидува дека континуираното истражување, искуство и анализа ќе резултира со измени и дополнувања на Упатството преку доставување на измени и дополнувања до Конгресот. За таа цел, Комисијата е формирана како постојана агенција за следење на практиките на казнување во федералните судови.

Во точка 3, „*Основен пристап (изјава за политика)*“¹⁸ се наведува дека за да се сфати Упатството и нивните главни принципи, важно е да се фокусираат на три главни цели кои Конгресот се обидува да ги постигне со донесувањето на Законот за реформа на казнувањето од 1984 година (Sentencing Reform Act of 1984). Основната цел на Законот е да се зголеми способноста на системот на кривичната правда во борбата против криминалот преку ефикасен и фер систем на казнување. За да се постигне оваа цел, Конгресот прво бара искреност во казнувањето за да се избегне забуната и имплицитната заблуда што ја внесува првичниот систем на упатства за казнување кој бара од судот да изрекува неопределени казни затвор и ја овластил Комисијата за условен отпуст да утврдува колкав период од изречената казна затвор, осуденото лице треба да ја издржи во затвор. Оваа практика обично резултирало значително намалување на ефективната должина на изречената казна, така што осудените лица најчесто издржувале само околу една третина од казната што ја изрекол судот.

Второ, Конгресот барал разумна унифицираност при казнувањето со стеснување на широкиот диспаритет на изречените казни за слични кривични дела извршени од страна на сторители со слични карактеристики.

Трето, Конгресот барал пропорционалност во казнувањето преку систем кој наметнува соодветно различни казни за криминално однесување соразлична сериозност.

Во точка 4 „*Разрешување на значајни прашања за Упатството*

¹⁷ 28 U.S.C. § 994(p), Ibid., стр.2.

¹⁸ В. повеќе: United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, §3E1.1 (Nov. 2013), стр.2-5.

(Изјава за политика)¹⁹ во осум потточки накратко се објаснуваат неколку прашања. Прашањата се однесуваат на: (a) Кривично дело vs. кривично дело за кое се обвинува/казнува (Real Offense vs. Charge Offense Sentencing); (b) Отстапувања (Departures); (c) Спогудувања за вина (Plea Agreements); (d) Пробација (Probation and Split Sentences); (e) Повеќекратни обвиненија (Multi-Count Convictions); (f) Небрежни кривични дела (Regulatory Offenses); (g) Рамки на казнување (Sentencing Ranges); (h) Табела за казнување (The Sentencing Table).

Во точка 5 „Заклучни забелешки“²⁰ Комисијата нагласува дека првичните упатства ги подготвила со значителна претпазливост. Комисијата испитала повеќе стотици кривични статuti во Законикот на САД. Таа започнала со оние кои се основа за значителен број на обвиненија и се обидела да ги стави во рационален ред. Понатаму, развила дополнителни разлики релевантни за примена на овие одредби и применила рамки на казнување за секоја категорија што произлегла. Притоа, Комисијата се потпрела на праксата на претходните упатства на казнување базирани на сопствени статистички анализи базирани на сумарни извештаи од околу 40.000 пресуди, на примерок од 10.000 извештаи, упатства за помилување и пресуди за политики.

Комисијата признава дека некои ќе го критикуваат овој пристап како премногу претпазлив и истиот не се разликува многу од праксата на претходните упатства на казнување. Сепак, тоа ќе го надмине широкиот диспаратет. Комисијата е постојано тело кое може да ги менува упатствата секоја година. Иако достапните податоци, како и впрочем сите податоци, не се несовршени, искуството со упатствата ќе доведе до дополнителни информации и ќе обезбеди цврста емпирска основа за ревидирање на истите.

Конечно, Упатството ќе се применува на повеќе од 90 проценти од сите кривични дела и Класа А прекршоци во федералните судови. Поради временските ограничувања и непостоењето на статистички информации, некои дела што се случуваат ретко, не се земени во предвид во Упатството.

Второто поглавје од делот А носи наслов „Еволуција и улогата на Упатството“²¹

Законот за реформа на казнувањето од 1984 година го сменил текот на федералното казнување. Меѓу другото, Законот ја создава

¹⁹ В. повеќе: Ibid., стр.5-11.

²⁰ В. повеќе: Ibid., стр.11-12.

²¹ В. повеќе: Ibid., стр.12-16.

Комисијата за одмерување казни во САД како независна агенција во судството, а со цел да развие насоки и политики на казнување на сторители обвинети за федерални кривични дела, како и да ги следи упатствата, да поднесува до Конгресот соодветни измени и да предлага измени во законодавството од областа на казненото право и казнената политика и да воспостави образовни и истражувачки програми. Сето ова се должи на свесноста на Конгресот дека казнувањето е динамична област која бара континуирано следење од страна на стручно тело кое ќе ја ревидира казнената политика согласно искуствата од примената и учењето за тоа што го мотивира и контролира криминалното однесување.

Врховниот суд во случајот *Mistretta v. United States*,²² во кој се потврдува уставноста на федералните упатства за казнување и на Комисијата, изјавува дека развивањето на пропорционални казни за стотици различни кривични дела од страна на неограничен број на сторители е сложена задача која треба да се довери на стручно тело.

Значењето на упатствата понатаму Судот го потврдува и во случајот *United States v. Booker*,²³ иако насоките биле само советодавни.²⁴ Судот заклучил дека советодавен систем на упатства ќе помогне да се избегнат значајните разлики при одмерувањето на казната, а истовремено флексибилноста ќе овозможи и понатаму индивидуализација на казните.²⁵

Понатаму, советодавниот систем на упатства ќе обезбеди транспарентност, сигурност и предвидливост во казнувањето, на тој начин овозможувајќи им на страните подобро да ја предвидат веројатноста од казна врз основа на индивидуализирани факти на случајот.

Посебно се истакнува важноста секогаш да се имаат во предвид целите на казнувањето определени во Законот за реформа на казнувањето од 1984 година.²⁶ Ова, Врховниот суд посебно го нагласува во случајот *Rita v. United States*.²⁷ Судечкиот судија треба да изрече казна која е доволна, но не поголема отколку што е потребно, за да биде во согласност со основните цели на казнувањето определени

²² 488 U.S. 361 (1989), *Ibid.*, стр.12.

²³ 543 U.S. 220 (2005) *Ibid.*, стр.12.

²⁴ В. повеќе: United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, §3E1.1 (Nov. 2013), стр/стр.12-13.

²⁵ *Id.* at 264-65, *Ibid.*, стр.13.

²⁶ 18 U.S.C. § 3553(a). See 28 U.S.C. §§ 994(f), 991(b)(1) *Ibid.*, стр.13.

²⁷ 127 S. Ct. 2456 (2007) *Ibid.*, стр.13.

во Законот, кои цели Комисијата треба да ги вгради во Упатставата.²⁸

Од окружните судови (*District Courts*) се бара да ги земаат во предвид упатствата при одмерувањето на казната дури и како советодавен систем на упатства.²⁹

Следно, согласно случаите на Врховниот суд и Законот за реформа во казнувањето, упатставата по природа се еволутивни. Комисијата постојано треба да ги набљудува законите и судската практика на казнување, да бара инпут од јавноста и соодветно на тоа да ги ревидира упатствата. Континуираната еволуција на Упатствата треба да биде потпомогната од судечките судови и апелационите судови. А, одредбите од Законот за реформа на казнувањето го олеснуваат овој еволутивен процес.³⁰

Конгресот го задржува овластувањето да бара одредени практики на казнување и може да го оствари своето овластување преку посебни директиви до Комисијата во однос на насоките.

Како што е предвидено од страна на Конгресот, а имплементирано од страна на Комисијата, и потврдено од страна на Врховниот суд, упатствата се производ на внимателно разгледан и динамичен процес кој има за цел во рамките на федералната казнена политика да ги вгради целите на казнување утврдени со Законот за реформа на казнувањето. Како такви, упатствата продолжуваат да бидат клучна компонента на федералното казнување и да играат важна улога во определувањето на соодветна казна од страна на судот во секој конкретен случај.

Третото поглавје од Делот А носи наслов „Надлежен орган“.³¹ Насоките изјавите за политика, и коментарите, вклучувајќи ги и амандманите, се донесени од страна на Комисијата за казнување на

²⁸ В. повеќе: United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, §3E1.1 (Nov. 2013), стр.13-14.

²⁹ See 18 U.S.C. § 3553(a)(4), (a)(5); Booker, 543 U.S. at 264; Rita, 127 S. Ct. at 2465; Gall v. United States, 128 S. Ct. 586, 596 (2007) Ibid., стр.13-14.

³⁰ На пример, во согласност со 28 U.S.C. § 994(x), Комисијата објавува предлог амандмани на упатствата во Федералниот регистар и спроведува расправи за да ги одбрани/ објасни/ образложи предлозите од експерти и други членови на јавноста. Понатаму, во согласност со 28 U.S.C. § 994(o), Комисијата периодично ги разгледува и ги ревидира упатствата во согласност со коментарите што ги добива од членовите на федералниот системот на кривичната правда, вклучувајќи ги судовите, офицерите за пробација, Министерството за правда, Бирото за затворите, бранителите и федералните јавни бранители, и во согласност со податоците што ги добива од судечките судови и од други извори. В. повеќе: United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, §3E1.1 (Nov. 2013), стр.14.

³¹ В. повеќе: Ibid., стр.15.

САД.³²

Најобемниот, а воедно и најзначајниот дел од Упатството за одмерување на казната во САД го сочинуваат главите два, три, четири и пет. Овие поглавја претставуваат практична операционализација на Упатството и ги содржат практичните елементи за примена на истото од страна на федералните судови во САД.

Во рамки на најобемната, втора глава, „Кривични дела“³³ се предвидени битијата на кривичните дела за кои се применува ова Упатство. Воедно може да се констатира дека овој дел на Упатството може да претставува и интегрален федерален кривичен законик, со оглед на фактот дека на едно место ги сумира сите федерални кривични дела, и накратко дава објаснувања на нивните законски битија. Притоа, за секое кривично дело, преку неговиот основен облик, се утврдува и специфичен ранг, односно ниво во рамките на табелата што соодветствува на висината на казната. Висината на казната ја следи казнената политика, односно ги следи законските рамки на казнувањето за конкретните поведенија. Во рамките на овој дел од Упатството се креираат предложените казни за изрекување на сторителите на федералните кривични дела.

Висината на предвидената казна во Упатството е предвидена преку соодветна вредност на нивото коешто ја отсликува тежината на секое кривично дело. Во рамките на посебните законски рамки на казните за секое кривично дело во Упатството е предвидена основна „базична“ вредност изразена низ нивоа што кореспондираат на законски определната казна затвор утвредена во месеци. Притоа, бројот на базичната вредност на нивото е израз, како што и погоре напоменеавме, не на законски предвидениот минимум или максимум за казнување на конкретното кривично дело, туку таа претставува вредност што е најчесто одмерувана од страна на судовите, односно е добиена како резултат на спроведеното обемно истражување на казнената политика на судовите во САД. Тоа значи дека базичната вредност на нивото за конкретното кривично дело не е законски предвидениот минимум или максимум, туку просечната и најчесто изрекуваната казна од страна на

³² В. Ibid стр., 126

³³ В. повеќе: Ibid., стр.47-336.

судовите во истражуваниот временски период, нормално корегирани согласно потребите на казнената политика.

Во рамките на втората глава од ова Упатство покрај определувањето на основната – базична вредност на нивото на кривичните дела, законодавецот има дадено и соодветно објаснување во врска со обликот на делото за кое се одмерени овие поени.³⁴ Па така, основниот облик на конкретното кривично дело е претставен преку базичната вредност на соодветното ниво на казнување, а воедно веднаш по определувањето на нивото, а особено за посложените кривични дела, законодавецот го дава и описот на кривичното дело или неговото битие.

Во посложените случаи законодавецот во рамките на ова Упатство, и покрај фактот дека упатува на законските дефиниции, оди и чекор подалеку, така што предвидува и дополнителни дефиниции кои служат во насока на поправилна примена на Упатството.³⁵ Овие дефиниции се од особено значење за правилно одмерување на вредноста на нивото за конкретното дејствие што би било преземено од страна на сторителот за кој би требало да се определи соодветната казна. Дотолку повеќе, во рамки на Упатството, како практична помош при определување на нивото на кривичното дело во конкретниот случај, законодавецот дури дава и практични примери за пресметување на истите.³⁶

Во рамки на втората глава, покрај утврдувањето на базичните нивоа за основните облици на конкретните кривични дела, се предвидени и нивоата и за квалифицираните или привилегираните облици на конкретните кривични дела, на тој начин што се дадени операционални и кратки дефиниции на законските битија на квалифицираните или привилегираните облици на конкретните кривични дела, а потоа се дава и вредноста на поените што се додаваат (во случаите на квалифицираните облици) или што се одземаат (во случаите на привилегираните облици) од базичната вредност на нивото определено за основниот облик.³⁷

Покрај описот на делото, при определувањето, односно пресметувањето на висината на поените за конкретното кривично дело, покрај правната квалификација, Упатството ги има во предвид

³⁴ Види ги одредбите од United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, §3E1.1 (Nov. 2013), на пример, за кривичното дело убиство, *op. cit.* стр.47.

³⁵ Види ги, на пример, дефинициите за кривичните дела против животот од United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, §3E1.1 (Nov. 2013), *op. cit.* стр.49 и 50.

³⁶ Види ги, на пример, карактеристиките на кривичното дело недозволно производство и промет со дрога, во однос на количеството на дрогата, *op. cit.*, стр.143-149.

³⁷ Види ги, на пример, забелешките за определување на нивото кај кривичното дело противправно лишување од слобода, киднапирање или ограничување на слободата, *op. cit.*, стр.70-71.

и низата на посебни елементи кои се од првенствено значење при вршењето на кривичното дело. Односно, во рамките на следните глави ги предвидува околностите што се од значење за индивидуализација на казната. Така, специфичните карактеристики што се однесуваат на конкретните кривични дела во однос на улогата на жртвата при вршењето на кривичното дело, улогата на сторителот во кривичното дело (во смисла дали се работи за учесто на повеќе лица, па според тоа и конкретниот придонес на сторителот во вршењето на кривичното дело), однесувањето на сторителот во текот и непосредно при вршењето на кривичното дело, како сторувањето на кривични дела во стек се предвидени во следното поглавје, односно **глава 3, „Прилагодувања“**³⁸ од Упатството.

Додека претходната осудуваност и криминалниот начин на живот трансформирани низ фактори што влијаат на одмерувањето на висината на казната на сторителот на кривичното дело се уредени во **глава 4 „Претходна осудуваност и криминален начин на живот“**.³⁹

На овој начин Упатството не само што врши супсумција на фактичката состојба, туку истото е значајно и поради фактот што прави целосна емпириска индивидуализација на висината на казната. Индивидуализацијата се врши на тој начин што на утврденото ниво врз основа на правната квалификација им се додаваат или одземаат поените за нивото, а кои се поврзани со личноста на сторителот.

Единствено, Упатството забранува правење било каква разлика во однос на калкулирањето на поените на конкретните нивоа за казнување базирана врз основа на расата, етничката припадност или верското убедување на лицата за кои тоа се применува.

Фактичкото упатство за вршење на математичката операција за одмерување на рангот на казната во Упатство е поместено во **глава 5, „Утврдување на казната“**.⁴⁰ Во рамки на оваа глава се предвидени одредбите за видот на казните, како и нивниот начин на одмерување. Па така, може да заклучиме дека истото Упатство е од корист и за определување не само на казната затвор, туку и на останатите, полесни облици на казнување, како условен отпуст, пробација, електронски надзор, одредбите за надомест на причинета штета со кривичното дело, одземање на предмети и конфискација, како и засметување на казната или притворот во висината на казната. Последните одредби во

³⁸ Види: United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, §3E1.1 (Nov. 2013), стр/стр.336.

³⁹ Ibid., стр/стр.369.

⁴⁰ Ibid., стр/стр.394.

голема мера се слични и со македонските одредби за засметувањето на времето поминато во притвор или времето во затвор при одмерувањето на казната за кривичните дела во стек или кај продолжените кривични дела.

Оценката на постапката за спогодување, односно правото на оценка на поднесената спогодба во услови на постоење на признание на вина од страна на обвинетото лице е предмет на **глава 6** од Упатството, „**Постапка на казнување, признавање на вина и права на жртвите на кривично дело**“.⁴¹ Притоа, Упатството, јасно ги следи Федералните правила на кривичната постапка, поточно правилото 11, во кое е уредено правото на судот да ја преоценува поднесената спогодба. Тоа значи дека судот е овластен да побара од пробацискиот службеник да изработи и да му го достави извештајот за основаноста на видот и висината на санкцијата (*Presentence report*), покрај на судот и на странките. Потоа, судот врз основа на овој извештај, поднесените факти и поднесената спогодба за редуцирање на казната, има право да одлучи дали оваа спогодба ќе ја прифати, односно да одлучи дали предложената санкција е соодветна на видот на кривичното дело. На овој начин и Упатството ја потврдува практиката каде во услови на примена на постапката за спогодување, судот не е само „нем набљудувач“, туку има активна улога во остварувањето на законитоста и правичноста на системот на казнена правда, и е активен чинител во оценувањето на адекватноста на казнувањето. Тоа значи дека, и покрај признанието на вината на обвинетото лице, како и покрај неговата активна улога во откривањето на кривичното дело, обвинителот може да предложи намалување на нивото на предвидената казна најмногу за две, односно за три нивоа,⁴² сепак, судот е должен да оцени дали ваквото признание не е само формалност, односно треба да го оцени вистинскиот придонес на обвинетото лице од признанието или од неговата активна улога.⁴³ На тој начин, всушност се засилува и контролната улога на судот во однос на овластувањата на обвинителот во постапката за спогодување со обвинетото лице.

Главата 7, „Прекршување на пробација и условен отпуст“⁴⁴ се однесува на одмерувањето на нивото на казните во случаите кога осуденото лице ги прекршува условите од условната осуда или другите

⁴¹ Ibid.,стр/стр.469.

⁴² Ibid.,стр/стр.366.

⁴³ Ibid.,стр/стр.454-455.

⁴⁴ Ibid.,стр/стр.478.

алтернативни санкции.

Последниот дел, односно – **Глава 8, „Казнување на правни лица“**⁴⁵, се однесува на одмерувањето на видот и висината на санкцијата во случаите кога сторител на кривичното дело е правно лице.

1.1. Утврдување на ранговите за казнување

Поради особеното значење на Упатството, сметаме дека е неопходно накратко да се осврнеме и на начинот на определување на видот и висината на санкцијата, односно накратко да го објасниме начинот на добивање на рамките за казнување за конкретните федерални кривични дела за кои важи Упатството. Имено, фактичкото упатство за вршење на математичката операција за одмерување на рангот на казната во Упатство е поместено во **Главата 5, „Утврдување на казната“**.⁴⁶

Сите федерални кривични дела во Упатството се дадени во рангови на нивоа кои се движат во рамките од 1 за најлесните кривични дела, па сè до 43 за најтешкото кривично дело. Нивоата се уредени на тој начин што нивниот реден број според висината на казната затвор се подредени на вертикалната оска, и секое ниво, како што напомниме е претставено во рамка од, најчесто, шест месеци. Сепак, тоа не значи дека секое следно повисоко ниво се разликува од својот претходник за шест месеци, т.е. дека следното ниво е повисоко за шест месеци од претходното. Односно, нивоата се преклопуваат, со цел судот да има поголема слобода при оценката на специфичните елементи на кривичното дело и на сторителот, при одмерувањето на соодветната и правичната казна. Конечно, нивоата на вертикалната оска се поделени на четири групи, и тоа од А до Д. Значењето на овие групи се гледа низ фактот дека, преку овие групи на нивоа, всушност се прави категоризација на тежината на кривичните дела. Категоризацијата се прави така што првите две групи нивоа (групата А и Б) се квалификуваат за правото на примена на алтернативни облици на казнување, наместо казна затвор. Додека, за кривичните дела од нивото Д е предвидена само казната затвор. Така, на пример, за нивото 43 е предвидена казна доживотен затвор. Според оваа поделба на нивоата, може да се заклучи дека алтернативите на казната затвор во САД, на федерално

⁴⁵ Ibid., стр./str.489.

⁴⁶ Ibid., стр./str.394-469.

ниво се дозволени за кривичните дела што спаѓаат на нивото од 1 до 11, односно за кривичните дела за кои е предвидена казна затвор најмногу до 14 месеци. Групата Ц, пак, се состои само од две нивоа, за кое е карактеристичен фактот дека претставуваат мешано решение, односно сторителите на кривичните дела кои припаѓаат на нивоата во рамките на групата Ц, може да бидат казнети со алтернативна мерка, но само откако ќе издржат половина од висината на казната затвор предвидена во нивоата 12 и 13, за кои е предвидена казна затвор во висина од 10 до 16 односно од 12 до 18 месеци соодветно.⁴⁷

Од друга страна, пак, на хоризонталната оска се предвидени ранговите на криминалната историја на сторителот на кривичното дело. Така, врз основа на овој критериум сторителите може да бидат карактеризирани во шест нивоа. Тоа значи дека првопрестапниците се во првото ниво, додека повеќекратните сторители на специјален повратби требало да се рангираат во повисоките, па сè до највисокото шесто ниво. Притоа, за пресметувањето на поените од криминалната историја се предвидени посебни правила, каде различните фактори коишто влијаат врз рецидивизмот се факторирани во соодветни поени, кои се движат од 1 до 13. Повторно и во овој случај влијанието на криминалната историја е пресметано преку статистичка операција за мерење на значењето на секој соодветен фактор изразен низ анализата на изречените федерални пресуди во еден подолг временски интервал.

На крајот, препораката за висината на казната судиите ја добиваат на тој начин што ја наоѓаат вредноста на рангот на предложената казна затвор во пресекоот помеѓу вредностите од хоризонталната оска и од вертикалната оска. Односно преку комбинирање на нивото на кривичното дело и криминалната историја на сторителот.

Заклучок

Процесот на судско одмерување на казна е дел од поширокиот поим на криминалната политика на едно законодавство. Одредувањето на видот и висината на казната во конкретен случај е практична, непосредна активност за спречување и сузбивање на криминалитетот.

Одмерувањето на казната по вид и висина во голема мера зависи од поставената цел на казнување. А, од целта на казнувањето, пак, зависи строгоста односно благоста на конкретниот казнено-

⁴⁷ Ibid., стр/str.405.

правен систем. Несомнено системите кои како доминантна цел на казнувањето ја пропишуваат превенцијата (генерална или специјална) или ретрибуцијата, се карактеризираат со поголема строгост во казнувањето, наспроти системите кои ја пропагираат, на пример, рехабилитацијата како главна цел на казнувањето. Но, она што сепак заслужува поголемо внимание, не е строгоста т.е. благоста на конкретната политика на казнување, туку нејзината адекватност. Ако политиката на казнување одговара на поставените цели тогаш се работи за адекватна, реална и општествено оправдана казнена политика.

Прашање кое, исто така, заслужува особено внимание, се однесува на невоједначеноста на казнената политика. Имено, ефикасната криминална политика за сузбивање на криминалитетот, во голема мера е израз на воједначена политика на одмерување на казна, која „во основа ќе биде обезбедена, со создавање на оптимални услови за единственост во примената на раководните начела - легалитетот и индивидуализацијата, како основни елементи за судското одмерување на казната“.⁴⁸

Земјите на *commonlaw* проблемот на невоједначената судска пракса, во изминатите години, се обидуваат да го надминат со упатства за одмерување на казна. Различни законодавства прифаќаат различни пристапи на упатства за одмерување на казна и тела кои ги носат тие упатства.

Некои законодавства немаат посебни тела за утврдување упатства за одмерување на казната, но се потпираат на алтернативни механизми. Овие вклучуваат, на пример, задолжителна минимална казна во легислативата (на пример, Канада) или информациона системи на казнување⁴⁹ како алтернатива за посебни тела за утврдување упатства

⁴⁸ Проевски, В., (1977), Судско одмерување на казна, Скопје, стр.127. / Proevski, V(1977), Sudsko odmeruvanje na kazna, Skopje, str. 127.

⁴⁹ Особено иновативен пристап кон решавање на проблемот е оној на Информациониот систем за казнување на Шкотска. Системот, кој овозможува во секој момент пристап до одлуки по однос на казната за претходни слични предмети, не претставува реформа на казнувањето, но сепак може во голема мера да придонесе за воједначување на судската пракса. Се чини дека ваквиот пристап е соодветно решение кое би можело во Република Македонија да придонесе за надминување на проблемот на казнената евиденција. Груевска, Александра (2005) „Судско одмерување на казна: од теорија до практика - компаративен преглед“ во Македонска ревија за казнено право и криминологија (год. 12, br. 1, 2005), Казнена политика во Република Македонија, Материјали за шестото советување на ЗКПКМ, 2-ри Август С-Штип, стр.105-123. / Gruevska Aleksandra (2005) "Sudsko odmeruvanje na kazna: od teorija do praktika – komparativen pregled" vo Makedonska revija za kazneno pravo I kriminologija (god 12, br.1, 2005), Kaznena politka vo Republika Makedonija, Materijali za sestoto sovetuvanje na ZKPKM, 2ri Avgust S-Stip

за одмерување на казната (на пример, Ирска).⁵⁰

Други јурисдикции имаат воспоставено тела кои носат упатства за одмерување казна со цел да дадат предлог насоки за казнување или да ги советуваат судовите за прашања во врска со казнувањето. Министерството за правда на Северна Ирска, на пример, издало консултативен прирачник во кој се наведени три различни модели на механизам на насоки за одмерување казна: независен совет за упатства за одмерување казна со законска надлежност да донесе упатства; независен советодавен панел за казнување со законска надлежност да изготви предлог упатства кои треба да ги одобри Апелациониот суд; и судски надзорен комитет познат како Група за казнување (Sentencing Group) воспоставен од страна на Врховниот судија (Lord Chief Justice).⁵¹ Упатствата како критериум при одмерувањето на казната ги земаат во предвид околностите под кои е сторено делото, како и релевантните карактеристики на сторителот. Судијата треба да ги има во предвид особено олеснителните и отежнувачките фактори. Меѓу олеснителните се поместени разните форми на намален степен на вина, доброто претходно поведение, исплата на компензација на жртвата, признавањето на вината која може да ја намали казната дури за една третина. Наспроти тоа, најчест отежнувачки фактор се сметаат претходните осуди. Рецидивизмот е причина за изрекување на повисока казна.

Земјите на *commonlaw*, признаваат дека немаат совршен систем на одмерување на казна. Истиот во изминативе години претрпел бројни измени кои се случувале во доста куси интервали. Но, она што треба да се земе како позитивно искуство од нивната судска пракса е многу поголема, поширока примена на паричната казна, а особено на од неодамна воведените алтернативни мерки, за сметка на сè порестриктивна примена на казната затвор.

Во Република Македонија проблемот со невоедначената судска пракса се очекува да се разреши со Правилникот за начинот на одмерување на казните, прашање што претходно се решаваше со правни мислења и начелни ставови на Врховниот суд на Република Македонија. Еднаодпоставените целина Правилникот е „обезбедување сигурна и солидна основа за унапредување и воедначување на

⁵⁰ O'Connell, Fiona (2011), "Comparative Research into Sentencing Guidelines Mechanisms", Research and Information Service Research Paper, Northern Ireland Assembly, NIAR 610-10, Paper 66/11, 16 June 2011.

⁵¹ Ibid.

казнената политика на домашните кривични судови^{52/53} За ова, сè уште е рано да се коментира, имено, потребен е извесен период на примена на Правилникот, како и истражувања во иднина во однос на судската казнена политика. Останува отворено и прашањето дали „со предложените насоки не се нарушува, ниту се напушта суштината на слободно судиско уверување и индивидуализацијата на кривичната санкција“.⁵⁴

Актуелните реформи во системот на казнена правда во Република Македонија кои се темелат пред сè на донесувањето на новиот Закон за кривична постапка на Република Македонија неминовно ја наметнаа потребата за анализа на Упатството за одмерување на казна на САД. Новиот Закон за кривична постапка на Република Македонија инкорпорира повеќе англо-саксонски елементи, меѓу кои можеби и најрепрезентативниот – постапката за спокодувањето за видот и висината на казнената санкција. За правилна примена на оваа постапка од суштествено значење е извесноста односно можноста да се предвиди казната. За остварување на оваа цел, како што и претходно напоменавме, македонскиот законодавец има преземено неколку чекори, кои во моментот може да се оценат како помалку или повеќе успешни, но се разбира дека за изведување конзистентни заклучоци потребно е протек на определен временски период од нивното ефектуирање во судската практика на Република Македонија.

Анализата на оригинерното решение за одмерувањето на казните, односно Упатството за одмерување на казна на САД кое е можеби најрепрезентативното и прво од овој тип, но од друга страна е и најуспешно и најсеопфатно може да послужи како адекватен пример и насока за иднините активности на македонскиот законодавец. Само целосна и опсежна методолошка и содржинска анализа и елаборација на позитивните решенија што се веќе докажани од аспект на нивната ефикасност во системите на казнена правда, како што е Упатството за одмерување на казната во системот на казнена правда на САД, може да придонесат кон донесување на квалитетни национални решенија, кои се разбира би биле адаптирани на домашните услови.

⁵² В. член 5, Правилник за начинот на одмерување на казните. / Clen 5, Pravilnik za nacin na odmeruvanje na kaznite

⁵³ В. Груевска, Александра (2005) „Судско одмерување на казна: од теорија до практика - компаративен преглед“, во Македонска ревија за казнено право и криминологија (год. 12, бр. 1, 2005), Казнена политика во Република Македонија, Материјали за шестото советување на Здружението за кривично право и криминологија на Македонија, 2 ри Август С-Штип, стр.105-123./ Gruevska Aleksandra (2005) "Sudsko odmeruvanje na kazna: od teorija do praktika – komparativen pregled", Makedonska revija za kazneno pravo i kriminologija (god12, br1, 2005), Kaznena politika vo RM, Materijali za sestoto sovetuvanje na ZKPKM, 2 ri Avgust S-Stip, str. 105-123.

⁵⁴ В. Предлог Правилник за начинот на одмерување на казните, март 2014 година. / Predlog Pravilnik za nacinot na odmeruvanje na kaznite, mart 2014 godina.

Сосема на крајот, мора да се истакне дека прашањето на судската казнена политика е прашање кое бара континуирани истражувања, поставување методологија на следење на казнената политика на судовите на подрачјето на целата држава, како би се изведувале конзистентни заклучоци во однос на делотворноста на различните санкции, потоа, во однос на тоа во која мера се применуваат поедини санкции, во однос на (не)воедначеноста на судската казнена политика, во однос на поставување критериуми за оценување на тоа дали казнената политика е строга односно блага, итн. Казнувањето е динамична област која бара континуирано следење и ревидирање на казнената политика согласно искуствата од примената и учењето за тоа што го мотивира и контролира криминалното однесување. Во САД и во други земји оваа комплексна работа е доверена на посебно стручно тело. Во Република Македонија останува отворено прашањето дали можеби треба да се следи примерот на САД и бројни други држави, на пример, Република Хрватска од најтесното опкружување, и да се размисли за воспоставување постојано независно стручно тело со задача да ја следи, креира, ревидира и сл. казнената политика во државата, бидејќи станува збор за навистина еден динамичен процес на утврдување правила за казнување или, пак, прашањата и понатаму да се решаваат со правни мислења и начелни ставови на Врховниот суд на Република Македонија.

**Aleksandra Gruevska-Drakulevski, Ph.D⁵⁵ Boban Misoski,
Ph.D⁵⁶**

*1.02 Scientific Review Article
UDC343.242-021.272(497,7:73)*

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE SENTENCING GUIDELINES MECHANISMS: UNITED STATES SENTENCING GUIDELINES

Summary

In this article the authors provide a comparative analysis of the sentencing guidelines mechanisms, with a particular emphasis on the United States Sentencing Guidelines. The authors summarized the present United States Sentencing Guidelines in order to point to it as a positive example of application. The idea is to present the origin model in a way that would be useful to enhance the Sentencing Guidelines recently applied in the criminal justice system of the Republic of Macedonia. The authors present the methodological approach for the creation of the Guidelines in the United States, and briefly present its content.

The authors of the article conclude that the issue of judicial sentencing policy is a question that requires continuous research and setting methodology for monitoring the sentencing policy of the courts on the territory of the whole country. Sentencing is a dynamic field that requires continuous monitoring and review of penal policy in accordance with the experiences of the application and learning what motivates and controls criminal behaviour. Hence, the authors of the article, following the example of many other countries, problematize the question of the necessity of establishing a permanent professional expert body which would monitor the sentencing practices in the Republic of Macedonia and would issue sentencing guidelines or these issues should continue to be resolved by legal opinions and general positions of the Supreme Court of the Republic of Macedonia.

Key words: Sentence, Criminal Policy, Sentencing Guidelines, Rules for Determining Sentence, Sentencing Guidelines Mechanisms

⁵⁵ Assistant Professor, University of "Ss. Cyril and Methodius, Law Faculty "Iustinianus Primus" – Skopje.

⁵⁶ Assistant Professor, University of "Ss. Cyril and Methodius, Law Faculty "Iustinianus Primus" – Skopje.

Цитирана литература/ Bibliography

- Ashworth, A., (1999), Principles of Criminal Law, (third edition), New York: Oxford University Press Inc.
- Ashworth, A., (2002), Sentencing, in Maguire, M., Morgan, R., & Reiner, R., (Eds.), The Oxford Handbook of Criminology, (third edition), New York: Oxford University Press Inc.
- Barclay, G. & Tavares, C., (2003), International Comparisons of Criminal Justice Statistics 2001, RDS, London: Home Office, Issue 12/03
- Cavadino, M. & Dignan, J., (1992), The Penal System: An Introduction, London: SAGE Publications.
- Criminal Justice Act (2003), London: Home Office, (on web). Criminal Justice Act 1991, (1991), London: Home Office, (on web) Criminal Justice Act 1993, (1993), London: Home Office, (on web)
- Hirsch, von A. & Ashworth, A., (Eds.), (1998), Principled Sentencing: Readings on Theory and Policy, Oregon: Hart Publishing, Oxford and Portland
- Hirsch, von A., (1976), Doing Justice, the choice of punishments: report of the Committee for the Study of Incarceration, Ch. 8, “The Principle of Commensurate Deserts”, New York
- Hirsch, von A., (1998), Penal Theories in Tonry, M., (Ed.), (1998), The Handbook of Crime and Punishment, New York: Oxford University Press Inc.
- Hirsch, von A., (2003), Giving Criminals Their Just Deserts, in McLaughlin, E., Muncie, J. & Hughes, G., (Eds.), Criminological Perspectives: Essential Reading, second edition, London: Sage Publications.
- Hungerford - Welch, P., (1998), Criminal Litigation & Sentencing, 4th Edition, London: Cavendish Publishing Limited
- Kommer, M., (2004), Punitiveness in Europe Revisited, in ESC Criminology in Europe, Newsletter of the European Society of Criminology, Vol. 3, No. 1, Feb 2004
- Langan, P. A. & Farrington, D. P., (1998), Crime and Justice in the United States and in England and Wales, 1981-96, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, NCJ 169284
- Maguire, M., Morgan, R., Reiner, R., (2002) “The Oxford Handbook of Criminology”, third edition, Oxford University Press. (превод од Владата). Мајкл Мегваер, Род Морган, Роберт Рајнер, (2010) „Оксфордски прирачник за криминологија“, Нампрес Скопје. (стр.990-1139).
- Making Punishments Work, Report of a Review of the Sentencing Framework for England and Wales, July 2001
- McLaughlin, E. & Muncie, J., (Eds.), (2001), The Sage Dictionary of Criminology, London: Sage Publications
- Milutinovic, M., (1984), KriminalnaPolitika, Beograd: SavremenaAdministracija O’Connell, Fiona (2011), “Comparative Research into Sentencing Guidelines
- Mechanisms”, Research and Information Service Research Paper, Northern Ireland Assembly, NIAR 610-10, Paper 66/11, 16 June 2011.
- QC, David Thomas, (2002), The Sentencing Process, in McConville, M. & Wilson, G. (Eds.), The Handbook of The Criminal Justice Process, New York: Oxford University Press Inc.
- Reitz, K., (1998), Sentencing, in Tonry, M., (Ed.), (1998), The Handbook of Crime and Punishment, New York: Oxford University Press Inc.
- Sentencing Statistics 2003, England & Wales, (February 2005), Home Office Statistical Bulletin.
- Sentencing Statistics, England & Wales, Quarterly Brief, Jan to March 2004 (Crown Court), Oct to Dec 2003 (Magistrate’s Court), (2004), Home Office Research Development Statistics
- Uglow, S., (1995), Criminal Justice, London: Sweet & Maxwell.
- US Sentencing Guidelines Commission Manual, (November, 1 2003)
- Арнаудовски, Љ. (1988), Пенологија, наука за извршување на кривичните санкции, Скопје/ Arnaudovski, L. (1988), Penologija, nauka za izvrsuvanje na krivicnite sankcii, Skopje.

- Арнаудовски, Љ. и Груевска-Дракулевски А. (2011) „Закон за извршување на санкциите: интегрален текст со предговор, кратки објаснувања и регистар на поимите со прилози“, Скопје: „Студиорум“-Центар за регионални истражувања и соработка. / Arnaudovski, L I Gruevska-Drakulevski A. (2011) "Zakon za izvrshuvanje na sankciite: integralen tekst so predgovor, kratki objasnuvanja I registar na poimi so prilozhi", Skopje: "Studiorum"-Centar za regionalni istrazuvanja I sorabotka.
- Арнаудовски, Љ./ Груевска-Дракулевски, А. (2013) „Пенологија“ (прв и втор дел), Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, 2 Август С Штип, Скопје. / Arnaudovski, L./Gruevska – Drakulevski, A. (2013) "Penologija" (prv I vtor del), Praven fakultet "Justinijan Prvi" vo Skopje, 2 Avgust C-Stip, Skopje.
- Груевска, А., (2004), „Намалување на стапката на рецидивизам во земјите на ЕУ и на Комонвелтот“ во ЕВРОДИЈАЛОГ, Списание за европски прашања, br.7, Скопје: Студентски Збор, стр. 65-78). / Gruevska, A(2004), "Namaluvanje na stapkata na recidivizam vo zemjite na EU I na komonveltot" vo EVRODIJALOG, Spisanie za evropski prasanja, br.7, Skopje: Studentski zbor, str. 65-78).
- Груевска, Александра (2005) „Судско одмерување на казна: од теорија до практика - компаративен преглед“ во Македонска ревија за казнено право и криминологија ISSN1409-5327 (год. 12, br. 1, 2005), Казнена политика во Република Македонија, Материјали за шестото советување на Здружението за кривично право и криминологија на Македонија, 2-ри Август С-Штип, стр.105-123. / Gruevska Aleksandra (2005) "Sudsko odmeruvanje na kazna: od teorija do praktika – komparativen pregled" vo Makedonska revija za kazneno pravo I kriminologija (god 12, br.1, 2005), Kaznena politika vo Republika Makedonija, Materijali za sestoto sovetuvanje na Zdruzenieto za krivicno pravo I kriminologija na Makedonija, 2-ri Avgus C-Stip, str. 105-123.
- Груевска-Дракулевски, Александра (2012)„Казнената политика на судовите во Република Македонија во периодот 2007-2011“, Македонска ревија за кривично право и криминологија, УДК343, година 18 и 19, Br.1-2, 2011/2012, ISSN 1409-5327, ЗКПКМ Скопје, 2 Август С Штип. / Gruevska-Drakulevski, Aleksandra (2012) "Kaznenata politika na sudovite vo Republika Makedonija vo periodot 2007-2011", Makedonska revija za krivicno pravo I kriminologija, br. 1-2, godina 18 I 19, ZKPKM, Skopje, 2 Avgust C-Stip.
- Jovasevikj, D., (1998), Leksikon krivicnog prava, Beograd: Sluzbeni List SRJ.
- Камбовски, В., (2004), Казнено право (општ дел), Култура, Скопје / Kambovski, V., Kazneno pravo (opst del), Kultura, Skopje
- Кривичен законик (Krivicen zakonik) („Службен весник на Република Македонија/ Sluzhben vesnik na Republika Makedonija“ br. 37/1996, 80/1999, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/2011, 135/2011, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013, 82/2013, 14/2014,27/2014, 28/2014, 41/2014, 115/2014 и 132/2014).
- Кривичен Законик (интегрален текст), (2004), Скопје: Агенција Академик / Krivicen zakonik (integralen teskt), (2004), Skopje: Agencija Akademik.
- Лажетик, Б. Г, (2003), Алтернативи на затворот, Скопје: Студентски Збор / Lazhetikj, B. G, (2003), Alternativi na zatvorot, Skopje: Studentski Zbor.
- Марјановиќ, Ѓ, (1998), Македонско кривично право (општ дел), Скопје: Просветно дело / Marjanovikj, G (1998), Makedonsko krivicno pravo (opst del), Skopje: Prosvetno delo.
- Правилник за начинот на одмерување на казните (Службен весник на Република Македонија

br.64 од 17.4.2014 година) / Pravilnik za nacinot na odmeruvanje na kaznite (Sluzhben vesnik na Republika Makedonija br.64 od 17.4.2014 godina).

- Пријавени, обвинети и осудени сторители на кривични дела во период од 1995 до 2003 година (полнолетни и малолетни), Статистички прегледи, Р.Македонија, Државен завод за статистика, Скопје / Prijaveni, обвинeti I osudeni storiteli na krivicni dela vo period od 1995 do 2003 godina (polnoletni I maloletni), Statisticki pregledi, R.Makedonija, Drzhaven zavod za statistika, Skopje.
- Проевски, В., (1977), Судско одмерување на казна, Скопје / Proevski, V., (1977), Sudsko odmeruvanje na kazna, Skopje.
- Проевски, Ј., (1998), Кривичен законик (објаснувања, коментари, судска практика), Скопје: Агенција „Академик“ / Proevski J., (1998), Krivichen zakonik (objasnuvanja, komentari, sudska praktika), Skopje: Agencija "Akademik".
- Sulejmanov, Z., (2001), Kriminalna politika, Grafohartija, Skopje.
- Sulejmanov, Z., (2001), Krivicno pravo (opsht del), Grafohartija, Skopje.